

У 1930-1940-их роках в Дубні перебували видатні українські письменники Авенір КОЛОМИЄЦЬ Олекса САЦЮК, Улас САМЧУК

Троє знаменитих українців зустрілися у Дубні через 63 роки

Згадану у заголовку зустріч не слід сприймати як реальну. Вона образна та символічна, адже Улас Самчук, Авенір Коломиєць та Олекса Сацюк "зійшлися до гурту" на меморіальній дошці, яку відкрито на фасаді Дубенського міського будинку дітей та молоді.

Найколеритніша постать із трійки письменників-емігрантів – Улас Самчук. Він – автор непересічних романів "Волинь", "Ост", "Марія", "Юність Василя Шеремети". Був номінантом на здобуття Нобелівської премії у галузі літератури. Під час війни очолював у Рівному редакцію газети "Волинь", і саме творчі справи були головною підставою для його поїздок по рідному краю. У тому числі й на Дубенщину. Тут він бував не раз. Якось навів у супроводі Степана Кривітника – майбутнього Патріарха Української Православної Церкви Мстислава.

Пам'яткою з даного приводу є дата 27 серпня 1941 року. Тоді, на свято Чесного Хреста, Самчук прибув до Дубна, щоб взяти участь у хресному ході до дубенської в'язниці, де енкаведисти розстріляли сотні українських патріотів. Цього ж дня письменник виступив із красномовною промовою на Шибенній горі, де організували насипання пам'ятного кургану на честь визволення від більшовицького ярма. Зрештою, наскільки насиченими були Самчукові будні, свідчить короткий мемуарний запис: "...5 жовтня їду до Дерманя на відкриття там гімназії, наступної неділі до Дубна – на відкриття "Просвіти". І так день-щодень..."

Залишився й інший запис: "14 серпня ми встигли побувати у Дубні у мого прекрасного друга, начальника округи Олексія Сацюка та його чудової дружини Марії. На щастя, на цей раз без промов та вітань, зате оповідання Сацюка винятково тяжкі. Оповів нам про масажу політичних в'язнів у дубенській в'язниці при відступі советів. Було просто в камерах розстріляно з кулеметів п'ятсот сімдесят людей. Сацюк був також між

ними, але йому вдалося, сливе чудом, врятуватися під трупами".

Щодо долі Олексія Сацюка, то у ній, дійсно, було багато страдницьких сторінок. За просвітницьку діяльність громадського діяча, уродженця села Головчиці Млинівського району, у 1940 році запроторили до дубенської в'язниці. Потім його тюремні поневіряння та антикомуністичні настрої спонукали до того, що окупаційна влада запропонувала потерпілому очолити міську управу. Вірячи, що гітлерівський режим несе самостійність Україні, просвітянин зголосився. І, як пізніше згадував в еміграції, це був період плідного відстоювання національного інтересу. Зокрема, вдалося вберегти від вивезення до Німеччини багатьох земляків, широко розгорнути просвітянську діяльність. За його безпосереднього сприяння у Дубні відкрили Волинський музичний інститут імені Михайла Леонтовича, книжкове видавництво "Лад". Діяла україномовна гімназія імені Симона Петлюри.

Втім, наприкінці 1942 року Сацюк, відчуваючи, що у кінцевому задумі гітлерівці не бажають добра Україні і що йому неодмінно загрожує арешт, змушений був вихити за кордон. Мешкаючи у Канаді, він написав чимало

унікальних книг. Серед них особливо вирізняються "Златжолудь" та "Смертносці" (ця художньо-документальна повість, до речі, базується на подіях, що відбувалися напередодні та на початку війни у дубенській в'язниці).

Найбільш тісно із Олексою Сацюком під час його "дубенського" періоду співпрацював Авенір Коломиєць. Цей громадський діяч, видавець, поет та драматург народився у селі Городець Володимирецького району. Учителював у с. Малі Сади, що у Дубенському районі. А ось на межі сорокових років минулого століття жив та працював у Дубні, а заодно був одним із найактивніших членів "Просвіти". Він також підтримував дружбу із Уласом Самчуком.

Характерно, що нинішній рік вищезгаданим трьом патріотам, котрі спізнали гірку емігрантську долю і несприйняття їхньої творчості радянською Україною, приніс три пам'ятні поминальні дати – 100-річчя від дня народження Уласа Самчука та Авеніра Коломиєця, 45-і роковини після смерті Олексія Сацюка. Саме цей факт першонаочно спонукав письменника та художника Миколу Тимчака до створення меморіальної дошки, на якій би поєдналися образи трьох побратимів по перу. З часом ідея втілюється у прекрасну реальність.

Меморіальна дошка, відкриття якої зініціювала Дубенська організація Спільки письменників України, зайняла своє місце на фасаді Дубенського міського будинку дітей та молоді. Після цих урочистостей в актовому залі Дубенського коледжу Рівненського державного гуманітарного університету відбулися ювілейні краєзнавчі читання "Куди тече та річка...", присвячені 100-річчю від дня народження Уласа Самчука. Участь у них взяли члени Національної спільки письменників України Микола Тимчак, Микола та Любов Пшеничні, Микола та Юрій Берези, голова краєзнавчого товариства Іван Пащук, дубенський краєзнавець та науковець Олександр Матвійчук, Іван Швед, Володимир Зайдель, директор коледжу Валерій Бабак, секретар Дубенської міської ради Петро Олійник.

Проведені заходи, безперечно, стали вагомою віхою у пошануванні славної історії, яку час вписав у літопис Дубна.

Євген ЦИМБАЛЮК

НА ФОТО: під час урочистостей.

